

1. Головина Н. П. Формирование дискурсивной компетенции у учащихся старших классов в процессе обучения репродукции и продукции иноязычных письменных текстов (школа с углубленным изучением английского языка) : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/ Российский гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. Санкт-Петербург, 2004. 28 с.
2. Горіна Ж. Д. Дискурсивна складова комунікативної компетенції майбутніх словесників. *Наука і освіта*. 2007. № 3. С. 125–128.
3. Кучерява О. А. Шляхи активізації дискурсивної діяльності студентів філологічних факультетів. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2011. Вип. 8. С. 213–217.
4. Юрчук Л. В. Дискурсивна компетенція, її роль та формування в системі навчання міжкультурної комунікації у студентів немовного вузу. *Лінгвістичні та методологічні проблеми технології навчання іноземним мовам в сучасних умовах* : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. семінару, Київ, 13 лют. 2012 р. Київ : НУХТ, 2012. С. 37–38.

УДК 811.11.13

Костенко В. Г., Сологор І. М.

Полтавський державний медичний університет, м. Полтава
ЖАНРОВО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ
МОВАМ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
«СТОМАТОЛОГІЯ») В КОНТЕКСТІ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Жанрово-орієнтований підхід у вітчизняній і зарубіжній методиці викладання іноземних мов за професійним спрямуванням розглядають як один з найбільш ефективних у рамках когнітивно-комунікативної парадигми навчання іноземним мовам. Мета розвідки – визначити лінгводидактичний потенціал жанрово-орієнтованого підходу при формуванні іншомовної професійної компетентності у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» Полтавського державного медичного університету та окреслити напрямки удосконалення лінгво-дидактичних умов щодо його впровадження. Такий підхід уможливорює моделювання ситуацій професійного спілкування, а знання актуального репертуару жанрів, їхніх прагматичних, структурно-композиційних, мовних, риторичних характеристик та конвенцій англomовного дискурсу стоматології у цілому допомагає навчити раціонально планувати і продукувати власні висловлювання, які б повністю відповідали сучасному професійному контексту. Перспективними завданнями щодо поліпшення реалізації жанрово-орієнтованого підходу є розробка жанрово-орієнтованих методик навчання, спрямованих на оволодіння моделями, сценаріями, стратегіями та тактиками мовленнєвої поведінки у типових сферах професійного спілкування.

Ключові слова: іноземна мова за професійним спрямуванням, професійне спілкування, дискурс стоматології, жанрово-орієнтований підхід, жанр.

Жанрово-ориентированный подход в отечественной и зарубежной методике преподавания иностранных языков в профессиональных целях рассматривается как одно из наиболее эффективных направлений в рамках когнитивно-коммуникативной парадигмы обучения иностранным языкам. Цель предлагаемой работы – определить лингводидактический потенциал жанрово-ориентированного подхода при формировании иноязычной профессиональной компетентности у соискателей второго (магистерского) уровня высшего образования по специальности 221 «Стоматология» Полтавского государственного медицинского университета и определить направления усовершенствования лингво-дидактических условий при его использовании. Такой подход позволяет смоделировать ситуации профессионального общения, а знание актуального

репертуара жанров, их прагматических, структурно-композиционных, языковых, риторических характеристик и конвенций англоязычного дискурса стоматологии в целом помогает научить рационально планировать и продуцировать собственные высказывания, которые бы полностью соответствовали современному профессиональному контексту. Среди задач, направленных на улучшения реализации жанрово-ориентированного подхода, следует подчеркнуть важность разработки жанрово-ориентированных методик обучения, направленных на овладение моделями, сценариями, стратегиями и тактиками речевого поведения в типичных сферах профессионального общения.

Ключевые слова: иностранный язык для специальных целей, профессиональное общение, дискурс стоматологии, жанрово-ориентированный подход, жанр.

Genre-oriented approach being extensively discussed in national and international methodology of teaching foreign languages for professional purposes is considered as one of the most effective within the cognitive-communicative paradigm of teaching foreign languages. The purpose of this paper is to determine the linguistic and didactic potential of the genre-oriented teaching approach in fostering foreign language professional competence in Master Degree dental student of Poltava State Medical University as well as to outline areas for improving linguistic and didactic conditions for its implementation. This approach allows language instructors to model situations of professional communication; knowing the actual repertoire of genres, their pragmatic, structural, compositional, linguistic, and rhetorical peculiarities as well as mastering conventions of the dentistry discourse help students to plan and produce their own speech patterns, which would fully meet modern professional context. Promising tasks to improve the implementation of genre-oriented approach include the development of more sophisticated genre-oriented teaching methodology aimed at teaching models, scenarios, strategies and tactics of speech behavior in typical areas of professional communication.

Key words: foreign language for professional purposes, professional communication, dentistry discourse, genre-oriented approach, genre.

Глобальні зрушення у напрямку культурної, наукової та освітньої інтеграції спонукають представників різних сфер діяльності до активного удосконалення універсальних компетенцій (soft skills), зокрема, іншомовних комунікативних умінь і навичок, які є запорукою ефективної співпраці. Професійна комунікація – це, насамперед, взаємодія людей у процесі вирішення виробничих завдань, її основними категоріальними ознаками є цілеспрямований характер, результативність і суспільна значущість. Професійна комунікація відображає стереотипи мислення в рамках певної професійної спільноти, рух знань та досвіду, особливості комунікативної поведінки членів цієї спільноти в сукупності її мовних і немовних складових [3, с.56].

Сьогодні жанрово-орієнтований підхід у вітчизняній і зарубіжній методиці викладання іноземних мов за професійним спрямуванням розглядається як один з найбільш ефективних у рамках когнітивно-комунікативної парадигми навчання іноземним мовам.

Як результат взаємодії комунікантів в різних ситуаціях професійного спілкування у межах певного інституту, а також з іншими соціальними групами, сформувалися відповідні жанри професійного дискурсу як типи соціально обумовлених і соціально орієнтованих комунікативних подій, спрямовані на

досягнення певних комунікативних цілей, висунутих адресантом, та які може передбачити і відповідно на них відреагувати реципієнт. Як зазначає українська лінгвістка Т. В. Яхонтова, з соціокогнітивної перспективи жанри є фреймами культурно-соціальної поведінки і спілкування, комунікативними орієнтирами, які ініціюють комунікативні дії і процеси побудови відповідних текстів, а також забезпечують їх адекватну інтерпретацію [7, с.12].

Поняття мовленнєвого жанру, яке розглядають з позицій різних дослідницьких парадигм, не має строго визначення, проте, незважаючи на все розмаїття жанрових теорій, базовими характеристиками жанру вважають його соціальну обумовленість, інформаційну, інтенціональну та композиційну цілісність, завершеність, динамізм [1; 2; 7; 8]. Жанрово-орієнтований підхід у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей не лише уможливорює моделювання ситуацій професійного спілкування, стимулює розвиток іншомовної комунікативної компетенції, а й сприяє професійному становленню.

Для лінгводидактичної постановки проблеми навчання мовленнєвими жанрами актуальною є думка про те, що «мовленнєвий жанр як історично викристалізований формат спілкування в рамках того або іншого типу дискурсу в структурному відношенні може бути представлений у вигляді певної системи мовленнєвих дій – комунікативних вчинків, які мають у своїй основі виражену або приховану інтенцію, розгортаються у вигляді інтерактивних комунікативних ходів і можуть поєднуватися з іншими мовленнєвими діями» [2, с. 126]. Розробка концепцій жанрово-орієнтованого підходу у навчанні іноземним мовам за професійним спрямуванням [4 – 6] віддзеркалює значну зацікавленість мовознавців у дослідженні мовленнєвих жанрів [1; 2; 7; 8]. Перспективи жанрово-орієнтованого підходу до вивчення мов пов'язані з визначенням актуальних для певного контингенту студентів моделей висловлювань [5], розробкою жанрово-орієнтованих методик навчання [4; 5], критеріїв відбору методів навчання і дидактичного матеріалу, щоб студент міг висловитися, спираючись на комплекс засобів, характерних для конкретного жанру [6; 8]. І якщо питання жанру в лінгвістичному аспекті відзначається високим ступенем розробки, то вивчення жанрів у конкретному мовному та педагогічному дискурсі, зокрема стоматологічному, ще потребує детального з'ясування, що й визначає актуальність нашої теми.

Метою запропонованої роботи було визначити лінгво-дидактичний потенціал жанрово-орієнтованого підходу при формуванні іншомовної професійної компетентності у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 221 «Стоматологія» Полтавського державного медичного університету та окреслити напрямки удосконалення лінгво-дидактичних умов щодо впровадження цього підходу.

Іншомовна професійна компетентність передбачає осолодіння системою знань, навичок і вмінь, які забезпечують можливість цілеспрямованого мовленнєвого спілкування з метою досягнення бажаного комунікативного результату у іншомовному професійному середовищі. Жанрово-орієнтований підхід, поєднуючи лінгвістичний, соціолінгвістичний і прагматичний компоненти, до кожного з яких входять відповідні знання, уміння й навички, сприяє розвитку жанрової компетентності, яку визначають як «здатність усвідомлено прогнозувати жанрову організацію мовлення, розуміти і породжувати тексти чи висловлювання різні за жанровою природою залежно від комунікативної ситуації, керувати цією

ситуацією, готовність мовця до професійної (у тому числі й наукової) комунікації» [4, с. 434].

Функціонуючи у соціумі, дискурс стоматології відображає специфіку професій, документує соціально-закріплені форми спілкування, реагує на соціально-економічні та культурні зміни. Його складність і поліфункціональність зумовлює розгалуженість системи мовленнєвих жанрів. Тому при роботі зі студентами доцільно диференціювати основні жанри за різними принципами та підходами, наприклад, усні та письмові, інтрапрофесійного та інтерпрофесійного спілкування, творчо-продуктивні (статті, тези) тощо.

Протягом курсу вивчення іноземної мови в закладі вищої медичної освіти студенти не можуть охопити все жанрове розмаїття, що зумовлено і терміном, і змістом навчання, і недостатніми професійними знаннями, тому, на нашу думку, доцільно знайомити студентів з тими жанрами, які є найбільш релевантними для наукової та професійної діяльності. При викладанні курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» (2016 - 2021 н. р.) ми регулярно знайомили здобувачів освіти з прагматичними, структурно-композиційними та мовно-риторичними особливостями таких жанрів як виступ на науковій конференції чи семінарі, дискусія, стендова доповідь, лекція, подання на грант, наукова стаття (оригінальна дослідницька стаття, опис клінічного випадку, огляд літератури), науково-технічна рекламна стаття, що повідомляє про новітні розробки в галузі стоматології, медична консультація, поінформована згода на стоматологічне лікування. Для роботи з відібраними текстами, які повинні були відповідати навчальній програмі і тематичному плану дисципліни, розробляли спеціальний комплекс дотекстових вправ з фокусом на структурно-композиційних та лексико-граматичних особливостях, властивих певному жанру, та післятекстових вправ, які спрямовані на аналіз комунікативних завдань та способів їх досягнення з використанням риторичних, лінгвістичних та паралінгвістичних засобів.

Найбільш оперативним джерелами інформації про досягнення стоматології як науки і практики та надійним каналом спілкування між фахівцями є галузеві журнали, багато з яких доступні в електронному форматі. Тому знайомство з авторитетними міжнародними професійними виданнями не лише сприяє розвитку мовної компетенції студентів, але й посилює фахову зацікавленість, мотивацію у оволодінні професією.

Порівняно стійка тематична організація інформаційного потоку в галузевих журналах, підтримується рубриками, до яких входять тексти певних жанрів [3, с. 58]. Так, наприклад, під рубрикою *Original contributions* в журналі "The Journal of American Dental Association" та рубрикою *Research* в "British Dental Journal" представлені оригінальні дослідницькі статті (*IMRaD articles*), які репрезентують нові наукові результати, отримані під час дослідження у відповідності з його загальною логікою й процедурами. Такі статті вважаються домінантним жанром первинної англійської наукової комунікації [7, с. 8]. Під рубриками *Professional Product Review (JADA)* та *Product News (BDJ)* представлені статті про науково-технічні розробки в галузі, які містять професійно релевантну інформацію про технічні та споживчі властивості продуктів інтелектуальної праці – матеріалів, пристроїв, процесів, технологій, систем тощо покликаних забезпечити якісну профілактику, діагностику та лікування органів ротової порожнини, поліпшити ефективність праці стоматологів та зробити перебування пацієнтів у кабінеті лікаря максимально комфортним. Уміння орієнтуватися в рубриках журналів

(Commentaries; News; Original contributions; Features; Practice Guidelines; Clinical Scan; Professional Product Review; Frontmatter), зважаючи та те, що вони можуть варіюватися навіть в рамках одного видання, мати інші назви в інших журналах, поліпшує навички самостійної пошукової роботи.

Робота з жанрами повинна бути спрямована не лише на сприйняття, а й на відтворення тексту. Тут, на нашу думку, буде доречним ознайомлення з документними жанрами у вигляді бланків та заповнення бланків (наприклад, оформлення медичної картки, збір анамнезу тощо). Загалом, поетапна послідовна робота з автентичними текстами, багатими на професійно значущу інформацію, сприяє удосконаленню навичок читання, розвитку академічного усного мовлення та письма.

Узагальнення теоретико-методологічних здобутків стосовно жанрово-орієнтованого підходу у навчанні іноземним мовам, а також власний педагогічний досвід та спостереження дають підстави стверджувати, що його ефективність передбачає, насамперед, окреслення зв'язку між комунікативною подією та її жанровою реалізацією в усних чи письмових текстах; добір зразків автентичних текстів кожного жанру; аналіз структурно-композиційних та мовностилістичних засобів жанрів дискурсу стоматології; відбір релевантного певному жанрові вокабуляру, граматичних і синтаксичних структур; подальше самостійне відтворення / створення студентами жанрових форм чи їх окремих фрагментів.

Отже, комунікативна обізнаність майбутнього лікаря-стоматолога формується в умовах навчальної діяльності й розрізняється як інтегральна якість, що об'єднує особистісні та професійні параметри. Послідовно звертаючись до жанрово-орієнтований підходу на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням, можна продемонструвати, що саме структура, логіка наукової та практичної діяльності в галузі стоматології є основним чинником, що зумовлює розвиток жанрів, визначає їх пріоритетність в професійному дискурсі стоматології. Аналіз текстів різних жанрів сприяє формуванню уявлень про жанр як про дуалістичну єдність змісту і форми, причому з точки зору адресанта – це зміст, втілений в певну форму, а з точки зору адресата – це форма, за якою можна передбачити певний зміст. Жанрово-орієнтований підхід також допомагає навчити планувати і продукувати висловлювання, яке б відповідало контексту професійної ситуації. Знання конвенцій англійського дискурсу стоматології у подальшому сприятиме кар'єрному зростанню, підвищенню публікаційної активності та якості публікацій.

Перспективними завданнями щодо впровадження жанрово-орієнтованого підходу є визначення актуального репертуару жанрів, уточнення змісту навчання жанровим формам висловлювання, розробка жанрово-орієнтованих методик навчання, спрямованих на оволодіння моделями, сценаріями, стратегіями та тактиками мовленнєвої поведінки у типових сферах професійного спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці. Вісник КНУ імені Тараса Шевченка «Іноземна філологія». Вип. 32. 2002. С. 11–14
2. Карасик В.И., Бейлинсон Л.С. Речевой жанр и речевое действие. Ученые записки Российского государственного социального университета. 2010. № 1. С. 123–126.
3. Костенко В. Г. До визначення типоформуючих ознак міжнародного галузевого журналу зі стоматології. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Лінгвістика. Вип. 4. Херсон: 2018. С. 56 – 60.

4. Сотова И.А. Жанрово-ориентированный подход, жанровая грамотность и жанровая компетентность как категории лингводидактики. Вестник РУДН. Сер.: Русский и иностранные языки и методика их преподавания. 2017. Т. 15. № 4. С. 427—446.
5. Цуркан М. В. Особливості реалізації жанрового підходу до навчання української мови як іноземної в медичному закладі вищої освіти. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Сер. «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2019. № 2 (18). С. 274 – 280.
6. Швець Г. Д. Мовленнєвий жанр жарту в лінгводидактичному аспекті. Викладання мов у вищих навчальних закладах. Міжпредметні зв'язки. Харків, 2016. Вип. 28. С. 144–153.
7. Яхонтова Т. В. Лінгвогенологія сучасної науки (на матеріалі англомовних текстів): автореф. дис. ... доктора філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». К. 2014. 32 с.
8. Bhatia V.K. Analysing Genre: Language Use in Professional Settings. London: Longman, 1993. 246 p. УДК 378.141.5

Кохан Д. М., Скорбач Т. В.

Харківський національний медичний університет, м. Харків ВИДИ, ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ В СУЧАСНОМУ МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

У дослідженні розглядаються питання щодо видів, форм й методів контролю навчальних досягнень здобувачів у сучасному медичному закладі освіти. Проаналізовано тлумачення науковцями поняття «контроль». Охарактеризовано найпоширеніші помилки молодих викладачів у процесі оцінювання навчальної діяльності здобувачів, а саме: великодушність, екстраполяція, ореол, контраст, центризм.

Ключові слова: *контроль, оцінювання, традиційні методи, викладач, майбутні лікарі, навчальні досягнення.*

В исследовании рассматриваются вопросы о видах, формах и методах контроля учебных достижений студентов в современном медицинском учебном заведении. Проанализировано определение учеными понятие «контроль». Охарактеризованы самые распространенные ошибки молодых преподавателей в процессе оценивания учебных достижений будущих врачей, а именно: великодушие, экстраполяция, ореол, контраст, центризм.

Ключевые слова: *контроль, оценивание, традиционные методы, преподаватель, будущие врачи, учебные достижения.*

The study addresses the types, forms and methods of monitoring the academic achievements of applicants in a modern medical institution. The definition of the concept of "control" by scientists is analyzed. The most common mistakes of young teachers in the process of evaluating the educational activities of applicants are described, namely: generosity, extrapolation, halo, contrast, centrism.

Key words: *control, assessment, traditional methods, teacher, future doctors, educational achievements.*

Постановка проблеми. В умовах дистанційного навчання у зв'язку з пандемією COVID-19, перенесенням великої кількості годин на самостійне вивчення відповідно до вимог кредитно-модульної системи великого значення набуває вивчення контролю у формуванні навчальної мотивації, розвитку пізнавальної активності та самостійності, самоконтролю здобувачів. На жаль, останнім часом сьогоднішні реалії життя свідчать, що контроль навчальної діяльності студентів у сучасному закладі освіти показує не рівень оволодіння професійними знаннями, а частіше перетворюється на гонитву за оцінками та рейтингами. Очевидно, що недоліком контролю є те, що він не може в повному